

HØJDEPUNKTER

Af ASTA NIELSEN

Blandt de instruktører, der har givet mig de største filmiske oplevelser, og som har været med til at gøre filmen som kunst indiskutabel, er *René Clair* en af de få — måske den eneste — som har forstået sublimt at komponere en kunstnerisk enhed af tone og billede. Hans »Millionen« synes mig forbilledlig. Stil, tale, musik og tempo smelter her sammen i en legende selvfølgelighed, der giver tilskueren følelsen af samtidig at sidde i en koncertsal, i et teater og foran et filmlærred. Med enestående musikalsk ynde er en letbetenet handling hævet op i kunstnerisk plan med et klassisk musikstykke, uden at man eet øjeblik savner kontakt med filmens første krav: det visuelle. En række mesterlige René Clair-film fulgte efter »Millionen«.

Og jeg må nævne *de Sica*, »Cykeltyven«s herlige iscenesætter. Man vil huske historien om den fattige, ærlige mand, der får sin cykel stjålet og i sin uerfarenhed dækker sit tab ind ved at tilvende sig en anden, hvilket naturligvis resulterer i en straf, som den mere drevne tyv forstår at unddrage sig. Manuskriptet hævdede sig ikke over det sædvanlige, det gjorde derimod de Sicas iscenesættelse. Ægte og gribende går han tæt ind på livets grå hverdag, men med en højt begavet og følsom kunstners varsomhed, uden at forfalde til forløren sentimentalitet. Tilmed præsenterer han en uforglemmelig barneskuespiller så enkelt og betagende, at man synes at genopleve sin barndom og selv være den, der rammes af den ufortjente lussing, som den overnervøse fader stikker ham. Til min død vil jeg huske det efterfølgende billede, hvor man ser dem begge fra ryggen gå over en plads med uretfærdighedens store tomrum imellem sig. *Det* var film.

Så trænger *Orson Welles* sig på, manuskriptforfatter, instruktør og skuespiller i een person i »Den store Mand« (»Citizen Kane«). Orson Welles fremstiller heri den store, frygtede, ja forhadte amerikanske bladkonge fra dennes ungdom til op i tredserne. Betagende i hver af magtens faser, med millioner til rådighed, trampende over lig i sin karrieres march, opofrende og skuffet i sin kærlighed. Omgivet af eventyrlig luksus dør han i ensomhedens fattigdom, klyngende sig til et bardomsminde, der lukker døren op til hans inderste, hemmelige rum: Barnets drømme, han aldrig fik opfyldt. Hele dette register gennemlever han for vore øjne i kunstnerisk magtfuld fuldkommenhed. Hans iscenesættelse fængslede i hvert billede,

ikke een banal indstilling, hvert sekund fyldt med nerve, hver scene ekspressionistisk sprængladet, men ikke sprængende filmens love. Som manuskriptforfatter havde han noget uafviseligt på hjerte og sine meningers mod, hvorved han lagde sig ud med Amerikas samlede presse. Man lægger sig altid ud med dem, der føler sig truffet. Det er betydningsløst. Mennesket, manden står der.

Geniet har også *sit* lotteri, der har lov til at have nitter. Hans »Othello« var en nitte. Det betyder intet. Orson Welles er et geni!

Med »Moulin Rouge« beviste instruktøren *John Huston*, at det er muligt at skabe et mesterværk alene ved hjælp af en fotograf, farver og atmosfære. Man fik gennem manuskriptet et højt mangelfuldt indtryk af Toulouse-Lautrecs liv, og indehaveren af Lautrecs rolle formåede ikke på noget punkt at give tilskueren indblik i dennes tragiske sjæleliv, dertil var han for unuanceret, det var som kunne han kun finde kraft til at fremstille den ydre, ulykkelige defekt. Men *John Huston* levendegjorde Lautrecs *kunst* som en aldrig før set vision. Hvert billede åndede Lautrec, tryllebundet fulgte man former og farver i legemliggjort optisk kontinuitet. Jeg var så henrevet, at tårerne løb mig ned over kinderne, det var, som sad jeg for første gang og så ind i filmens vidunderlige verden. En film med så komprimeret fransk atmosfære er næppe nogensinde før skabt. Og så var den endda ikke fransk.

Naturligvis kunne jeg nævne mange flere film og navne, der i årenes løb har bragt mig oplevelser, hvem kan nogensinde glemme *Chaplins* stumfilm »Guldfeber«, hvori han efter min mening nåede sin kunstneriske kulmination. Og hvem husker ikke *Emil Jannings'* magtfuldt indtrængende skikkelser, *Greer Garsons* Madame Curie og *Marlon Brando* som Antonius. Men man kunne fortsætte længe.

Stumfilm, tonefilm, tredimensional film og fjernsyn — gennem årene er der gjort forbløffende tekniske opfindelser, men en opfindelse kan kun bringe en idé. At gribe denne og udvikle den kunstnerisk er forbeholdt *enerne*. Thi idé kan først blive kunst gennem ånd.

FILMOLOGI

Sodomi?

Errol Flynn og »Mis Danmark«. Filmselskabet i London noget overrasket over den amerikanske Filmstjernes Planer.
(Overskrift i »Berlingske Tidende« 7. Okt.).

Personlighedsspaltning.

Ved den store »Humørets Paradé« paa Lørdag i KB-Hallen kan unge Piger komme til at deltage i Konkurrencen om at blive »den danske Audrey Hepburn«.
(»Nationaltidende« 5. Okt.).